

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนา องค์การบริหารส่วนตำบลพระยา บันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Factors Affecting the Debt Situation of Farmers in Phraya Banlue Subdistrict Administrative Organization, Lat Bua Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

เฉลิมพล นุชอุดม¹, สุวัจ ราชวัฒนกุล², สนใจ ราชวัฒนกุล³

¹สาขารัฐประศาสนศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ, Chaleampol@hotmail.com

²สาขารัฐประศาสนศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ, Suwachr@hotmail.com

³สาขารัฐประศาสนศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ, So @hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนา องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 302 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 302 คน ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์

คำหลัก: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, ภาวะหนี้สิน

Abstract

This research aimed to 1) study the factors of the indebtedness of farmers in Phraya Banlue Subdistrict Administrative Organization, Lat Bua Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) study the indebtedness of farmers in Phraya Banlue Subdistrict Administrative Organization, Lat Bua Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, and 3) study the factors influencing the indebtedness of farmers in Phraya Banlue Subdistrict Administrative Organization, Lat Bua Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The key informants, 302 people, collected data using interview forms and analyzed data using descriptive techniques. Quantitative research, a sample of 302 people, was obtained using the ready-made tables of Krezy and Morgan. Data were collected using questionnaires and analyzed by finding percentages, means, and standard deviations, and using logistic regression analysis.

Keywords: Factors affecting, Debt situation

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ
2. ชาวนาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ภาระหนี้สินเป็นจำนวน 30,001 – 50,000 บาท โดยเฉลี่ยและส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ในขณะที่ระยะเวลาการผ่อนชำระคือ 2 – 5 ปี
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอิทธิพลของการพัฒนาในโลกยุคเทคโนโลยีก้าวหน้าส่งผลต่อชาวนาและสังคมชาวนาไทยอย่างชัดเจน โดยรัฐบาลมีบทบาทสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่ายของสังคมชาวนา โดยรวมสามารถวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคมหมู่บ้านชาวนาโดยใช้เกณฑ์จำแนกตามรูปแบบเศรษฐกิจได้เป็น 2 แบบ คือ ชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงเคยเป็นกลุ่มชาวนาที่พื้นฐานเดิมของสังคมไทย สำหรับชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยม คือ ชาวนากลุ่มใหญ่ในสังคมไทยปัจจุบัน จากความพยายามของรัฐที่จะนำสังคมไทยสู่ความทันสมัยและการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 รัฐได้เข้าไปมีบทบาทภายในหมู่บ้านชนบทอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้สังคมชนบทไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจไปอย่างรวดเร็ว จากเดิมที่มีการผลิตเพื่อตอบสนองการยังชีพกลายเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการเปลี่ยนไปของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นั่นคือ เกษตรกร ชาวไร่ ชาวนาได้ถูกดึงไปสัมพันธ์กับวิถีการผลิตแบบสมัยใหม่ที่ผูกพันกับระบบตลาดโลก และต้องพึ่งพตลาดในฐานะของผู้ผลิตที่ขาดอำนาจต่อรองในเรื่องกลไกราคาผลผลิต (ธีรภัทร สุตะบุตร, 2561)

ประเทศไทยถือเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ เป็นพื้นที่แห่งเกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรในอดีตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาปลูกข้าว โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านเกษตรกรรมมากมายแตกต่างกันไปตามพื้นที่นั้น ๆ และมีการพัฒนารูปแบบการทำการเกษตรให้เหมาะสมตามยุคสมัย อาชีพเกษตรกรจึงมีความสำคัญมากและเกษตรกรถูกยกย่องให้เป็นกระดูกสันหลังของชาติ เป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงสังคมมายาวนานจากการพัฒนาของประเทศไทยแม้จะทำให้มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางด้านกายภาพให้มีความก้าวหน้า แต่ก็ปรากฏชัดเจนในภายหลังว่าเกิดช่องว่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ภาคการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ของประเทศยังประสบกับความผันผวนของราคาพืชผลในตลาดโลกและประสบความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทั้งดินและน้ำ ในช่วงราวสิบปีที่ผ่านมาต้นทุนในภาค

การเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้อัตรากำไรของเกษตรกรลดลงจนสินค้าเกษตรหลายชนิดมีค่าเฉลี่ยเป็นลบ กลับกลายเป็นว่ายิ่งเกษตรกรปลูกพืชผลมากเท่าไรก็ยิ่งจนลงเท่านั้น ในขณะเดียวกันหนี้สินก็พอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ (The Momentum, 2019) นอกจากนี้ สถานะทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกรมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยเราพบว่าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สูง โดยหากรวมจากทุกแห่งครัวเรือนชาวนาไทยมีหนี้สินเฉลี่ย 3.4 ก้อน และมีหนี้คงค้างเฉลี่ย 416,143 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนร้อยละ 50 มีหนี้สินคงค้างเกิน 300,000 บาท และ ร้อยละ 30 มีเกิน 600,000 บาท โดยมาจากสองแหล่งหลักคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 60 และสหกรณ์และกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 16 และร้อยละ 35 ของครัวเรือนมีหนี้ในระบบ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2563)

ช่วง 10 ปีที่ผ่านมาของประเทศไทย พบว่า ความสำคัญของภาคเกษตรกรรมที่มีต่อการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมีบทบาทลดลงเหลือเพียงร้อยละ 9 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติอย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรกรรมยังคงมีความสำคัญต่อสังคมไทยมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีการรองรับกำลังแรงงานจำนวนมาก หรือคิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงประมาณร้อยละ 35 ของผู้มีงานทำทั้งหมดในประเทศ ดังนั้น รายได้ต่อหัวของภาคเกษตรกรรมจึงมีมูลค่าน้อยกว่ารายได้ต่อหัวนอกภาคเกษตรกรรม ยิ่งไปกว่านั้นรายได้จากการทำเกษตรมักเกิดความผันผวนอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับ ปัจจัยหลายอย่างที่ยากต่อการควบคุม เช่น ความไม่มีเสถียรภาพทางด้านราคาผลผลิต การเปลี่ยนแปลงราคาปัจจัย การผลิตทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้น และการได้รับผลกระทบจากภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น ทำให้เกษตรกรจำนวนไม่น้อยยังคงต้องประสบกับปัญหาความยากจน การมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น และตกอยู่ในภาวะความเสี่ยงที่เกิดจากผลผลิตที่แปรปรวน ประกอบกับความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรในแต่ละปี ซึ่งเกษตรกรบางรายอาจมีศักยภาพเพียงพอที่สามารถปรับตัวและรับมือกับผลกระทบดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ แต่ก็ยังมีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะปรับตัวและรับมือกับปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งยังคงต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากหน่วยงานทางภาครัฐบาลในการแก้ไขปัญหาโดยตลอด (ศตายุทธ ศรีนิล, ถวิล นิธิ, 2564)

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ทางหน่วยงานภาครัฐบาลพยายามให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรมาตลอดโดยผ่านโครงการและนโยบายต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น ประกอบกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และการปรับโครงสร้างหนี้สินให้มีปริมาณลดลง เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการเงินเป็นมาตรการที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญมากโดยตลอด ซึ่งเห็นได้จากการเพิ่มปริมาณเงินกู้ยืมให้แก่เกษตรกรผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) หรือแม้แต่กองทุนต่าง ๆ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น การให้สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ การพักชำระหนี้ การลดภาระหนี้ใช้ชวณรายย่อย การโอนหนี้ในระบบเข้ามาเป็นหนี้ในระบบ การรับจำนำผลผลิตทางการเกษตร และการประกันราคาพืชผล กองทุนสงเคราะห์เกษตรกรและกองทุนหมุนเวียน เพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกร กองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ การแข่งขันของประเทศไทย เป็นต้น โดยที่แต่ละโครงการและกองทุนมีการดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สิน

ของชาว และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สำหรับการจัดการหนี้สินหรือสร้างกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชาวนาในพื้นที่ให้สามารถบริหารจัดการหนี้สินให้ลดลงในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

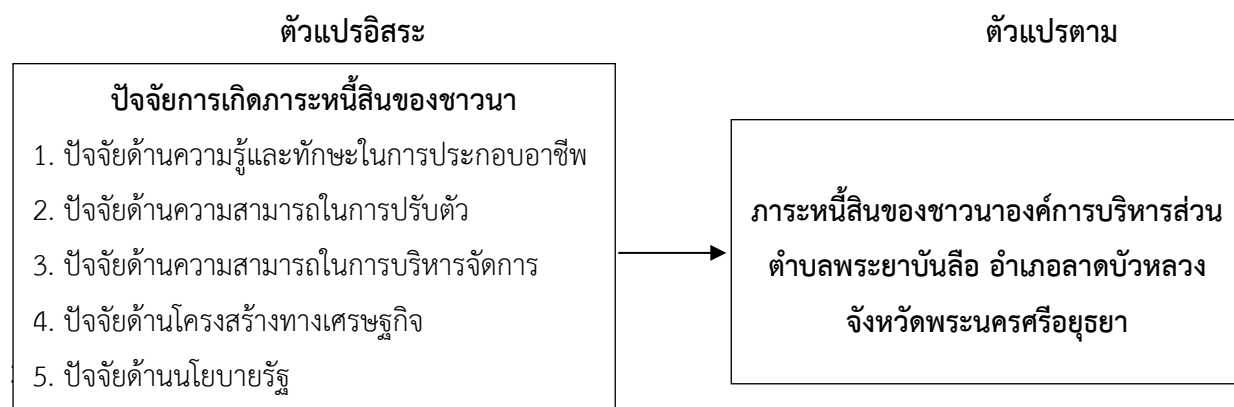
1. เพื่อศึกษาปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนา องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยเฉพาะชาวนาในพื้นที่ต่อไป
2. นำข้อมูลที่ได้หรือผลการศึกษาใช้เป็นข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการหนี้สินหรือสร้างกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชาวนาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้สามารถบริหารจัดการหนี้สินให้ลดลงในอนาคตต่อไป

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวิธีการดังนี้

เชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวนาที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,235 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอลาดบัวหลวง, 2566) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวนาที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครื่อชีและมอร์แกน จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่เกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert' scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 45) มี 5 ระดับ และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นคำถามประเภทปลายเปิด (Open Ended Question)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ 2) ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว 3) ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ 4) ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และ 5) ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของ Likert' scale (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553) โดยมีการกำหนดเกณฑ์การคิดคะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชานาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นคำถามประเภทปลายเปิด (Open Ended Question)

ผลงานวิจัย

การวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชานาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชานาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชานาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ

1.2 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับดังนี้ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทำนาในแต่ละช่วงฤดู รองลงมาคือ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวที่ปลูกเพื่อได้ผลผลิตที่ดี ส่วนท่านสามารถนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาใช้ในการทำนาได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 ความสามารถในการปรับตัว พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับดังนี้ ความสามารถรับมือกับศัตรูพืชได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิธีการที่คิดขึ้นมาเอง รองลงมาคือ ความสามารถนำเทคโนโลยีนวัตกรรม มาปรับใช้ในการทำนาของท่านได้ ส่วนความสามารถรับมือกับภัยแล้งหรือน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.4 ความสามารถในการบริหารจัดการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับดังนี้ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ รองลงมาคือ ท่านมีการวางแผนด้านต้นทุนในการปลูกข้าวแต่ละครั้งได้ ส่วนท่านสามารถดูแลข้าวที่ปลูกได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.5 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับดังนี้ ราคาข้าวที่รับซื้อในแต่ละช่วงมีราคาที่ผันผวนไม่สามารถคาดการณ์ได้ รองลงมาคือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศผันผวนทำให้ไม่สามารถส่งออกได้ ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากเงินกู้ยืมระบบปรับตัวสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.6 นโยบายรัฐ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการเงิน รองลงมาคือ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำให้มีความรู้เรื่องการทำนาในแต่ละช่วง ส่วนนโยบายการปล่อยสินเชื่อสำหรับเกษตรกร/ชาวนามีเพียงพอต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนา องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สินเป็นจำนวนเงิน 30,001 – 50,000 บาท มีภาวะหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ในขณะที่ระยะเวลาการผ่อนชำระคืน คือ 2 – 5 ปี

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.1 ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ภาครัฐควรจัดทำศูนย์ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนเทคโนโลยีการเกษตร

4.2 ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว ชาวนาควรมีการตื่นตัวในการติดตามข้อมูลข่าวสารอย่าใกล้ชิด เพื่อจะได้ทราบความเป็นไปและความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสถานการณ์เกี่ยวกับตลาดข้าว เพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างทัน่วงที

4.3 ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ภาครัฐควรเข้ามาจัดโครงการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งควรมีการติดตามและประเมินผล

4.4 ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ภาครัฐปรับโครงการสร้างทางเศรษฐกิจให้มีการส่งข้าวไปขายต่างประเทศมากขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางตลาด

4.5 ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ ภาครัฐควรมีโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โดยสั่งการให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้ของชาวนา ยกเว้นเงินต้นเป็นเวลา 2 ปี โดยให้ผ่อนชำระเฉพาะดอกเบี้ยกรณีที่ไม่สามารถพักชำระหนี้ได้ ควรมีการลดดอกเบี้ยกรณีชาวนาสามารถปิดยอดหนี้ได้ก่อนระยะเวลาที่กำหนด ภาครัฐควรดำเนินการจัดการหนี้ในระบบอย่างจริงจัง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนา องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สดายุทธ ศรีนวล และ ถวิล นิลใบ (2564) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหนี้สินของเกษตรกร: กรณีศึกษาชาวนาจังหวัดร้อยเอ็ด

พบว่า ปัจจัยที่กำหนดความเป็นหนี้ของเกษตรกร จำนวน 7 ปัจจัย สามารถอธิบายความเป็นหนี้ของเกษตรกรได้ร้อยละ 98.58 โดยมีปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อหนี้สินของชาวนา จำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ รายจ่าย ต้นทุนการผลิต การขายผลผลิต และนโยบายของรัฐบาล ส่วนปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญต่อหนี้สินของชาวนามี 2 ปัจจัย ได้แก่ การวางแผนทางการเงิน และภัยทางธรรมชาติ ส่วนพัทธ์ธีรา สมทรง (2560) ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการหมุนเสริมเพื่อทำให้ปัญหาทางการเงินของคนในชุมชนลดน้อยลงผ่านการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านการวางแผนทางการเงินส่งผลกระทบต่อการเป็นหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร และยังได้ระบุเพิ่มเติมไว้ว่าการไม่มีการวางแผนทางการเงิน เช่น ไม่มีการออม ไม่มีการแบ่งเงินเพื่อการใช้จ่าย และไม่มีการแบ่งเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินมีผลกระทบต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร และยังให้เหตุผลเพิ่มเติมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินครัวเรือนเกษตรกรว่า ครัวเรือนเกษตรกรต้องมีการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อจะได้ทราบถึงรายจ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือน และได้มีการวางแผนการใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม ชญาณี ขวโนทัย และสฤณี อาชวานันทกุล (2562) ศึกษาความพฤติกรรมและสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนที่มีปัญหาหนี้สิน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านนโยบายของรัฐบาล ส่งผลกระทบต่อหนี้สินของเกษตรกร เนื่องจากการช่วยเหลือทางการเงินที่ผ่านมา เช่น การปรับโครงสร้างหนี้ การให้สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ การพักชำระหนี้ ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรได้ เพียงแต่เป็นขยายระยะเวลาการชำระหนี้ออกไป

2. ชวานองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเป็นจำนวนเงิน 30,001 – 50,000 บาท มีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินคือใช้ลงทุนประกอบอาชีพ ในขณะที่ระยะเวลาการผ่อนชำระคืน คือ 2 – 5 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปทุมรัตน์ สนสุต และคนอื่น ๆ (2560) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรหมู่ที่ 7 บ้านท่าช้าง ตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า มีหนี้สินมากถึงร้อยละ 93.30 ภาระหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่า 50,000 บาท และสาเหตุการเป็นหนี้ของเกษตรกรจากการประกอบอาชีพ โดยมีแหล่งเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากจาก ชาวนาโดยส่วนมากมีการกู้ยืมเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งสถาบันการเงินที่สามารถเข้าถึงเกษตรกรในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีก็คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากมีการประชุมกลุ่มหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดโดยธนาคารเป็นสถาบันการเงินของรัฐบาล อีกทั้ง โครงการช่วยเหลือเกษตรกร หรือชาวนาในบางโครงการจะมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างรัฐบาลกับเกษตรกร ชาวนาจึงมีความผูกพันกับธนาคารแห่งนี้สูง

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชวานองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายรัฐ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับน้อย มีอิทธิพลต่อโอกาสการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริณา โกคาพานิชย์, สัณญา เคนาภูมิ (2560) ศึกษาปัจจัยที่

ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า การขยับฐานะทางสังคมและด้านค่านิยมใหม่ คือ ด้านบริโภคนิยม ด้านอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดภาระหนี้สินของชาวนา สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากกว่า เมื่อชาวนาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ และหากไม่มีการปรับตัว หรือการบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นไปได้ว่าชาวนาอาจจะไปสร้างภาระหนี้สิน โดยการกู้เงินมาใช้ในการประกอบอาชีพที่ขาดการวางแผนการจัดการที่ดีนั่นเอง

3.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยมีอิทธิพลต่อโอกาสการเกิดภาระหนี้สิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยพร ทำจิ้น และคณะ (2561) ได้ศึกษาแนวทางการลดหนี้้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนาชัย จังหวัดชัยนาท พบว่า สาเหตุการเป็นหนี้มี 4 สาเหตุหลัก นโยบายของรัฐ รายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเงิน และแหล่งเงินกู้มีแหล่งให้กู้มากทั้งภายในและภายนอกชุมชน ดอกเบี้ยต่ำ เข้าถึงง่ายและให้วงเงินการกู้ที่สูง การสร้างความตระหนักแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มนักวิจัยชุมชนและชาวบ้านโดยรวม พบว่าสำหรับกลุ่มนักวิจัยชุมชนกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคือร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการในงานวิจัย ได้สร้างความตระหนักผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการคิดคำถามเกี่ยวกับหนี้สิน การได้ฟังคำตอบปัญหาหนี้สินจากครัวเรือนตัวอย่าง สะท้อนกลับไปยังตัวนักวิจัยชุมชนเองให้คำนึงถึงปัญหาหนี้สินของตนเอง ตั้งคำถามกับตนเองและประยุกต์แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินมาปฏิบัติกับตนเอง ส่วนชาวบ้านโดยรวมใช้การเปิดเวทีพูดคุยเกี่ยวกับสถานะการเงินพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้สึกตกใจกับจำนวนหนี้สินและดอกเบี้ยในชุมชนของตนเอง และเห็นว่าเป็นยอดหนี้ในชุมชนสูงมาก ซึ่งไม่เคยรับรู้มาก่อนเลยนำไปสู่การพูดคุยถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินในชุมชนให้กับผู้อื่นที่ไม่สามารถเข้าร่วมเวทีพูดคุยในครั้งนี้ได้ การเปิดเวทีพูดคุยช่วยยกระดับปัญหาหนี้สินในระดับครัวเรือนเป็นปัญหาร่วมในระดับชุมชน รวมทั้งเวทีช่วยสร้างให้เกิดเป็นพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาหนี้สินต่อไป

3.3 ปัจจัยด้านนโยบายรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีอิทธิพลต่อโอกาสการเกิดภาระหนี้สิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริยะ หาญพิชัย, เฉลิมพล จตุพร และวสุ สุวรรณวิหค (2563) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี พบว่า สภาพหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรเป็นหนี้เฉลี่ย 83,992.50 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นแหล่งกู้ยืมหลักของครัวเรือนเกษตรกร และกู้ยืมเพื่อใช้ในการผลิต ผลการวิจัยของ เกรวรินทร์ ถุกซ์ดำเนินกิจ (2563) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ของบุคลากรเทศบาลบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มบุคคลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี สถานภาพสมรส และส่วนมากเป็นพนักงานอัตราจ้างทั่วไป มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาศัยเป็นหอพัก บ้านเช่าหรือคอนโด มีรายได้มาจากการทำงานเพียงอย่างเดียว เงินเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าเงินเดือนที่ได้รับส่วนใหญ่อ้อยอยู่ที่ 10,000 – 20,000 บาทต่อเดือน และค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่พบจากการใช้จ่ายค่าอาหารและเครื่องดื่ม รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ เมื่อรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ประกอบกับค่าครองชีพในปัจจุบันที่สูงขึ้น และจากมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐมี

การปล่อยสินเชื่อให้กับประชาชน ทำให้บุคลากรเข้าถึงการกู้ยืมเงินได้ง่ายมากขึ้น จึงส่งผลให้บุคลากรเทศบาลบ้านบึง จังหวัดชลบุรี มีการก่อหนี้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19

3.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนางค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้านได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านนโยบายรัฐ มีอิทธิพลต่อโอกาสในการเกิดภาวะหนี้สินของชาวนางค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยที่เมื่อระดับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถในการปรับตัวหรือการบริหารจัดการ รวมทั้งนโยบายความช่วยเหลือจากภาครัฐลดลง ย่อมมีโอกาสน้อยในการเกิดภาวะหนี้สินนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤษดาภรณ์ พรหมมิตร (2567) ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนเริ่มต้นทำงานในอำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนเริ่มต้นงาน ได้แก่ กลุ่มอาชีพที่มั่นคงระดับรายได้ที่มีสัดส่วนสูงกว่ารายจ่าย การบริหารจัดการเงินหรือการวางแผนทางการเงิน และพฤติกรรมการใช้จ่ายของกลุ่มครัวเรือนเริ่มต้นทำงาน ส่งผลต่อความสามารถการก่อหนี้ แต่จุดบกพร่องของกลุ่มครัวเรือนเริ่มต้นทำงาน คือระดับการออม ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือการส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมด้านการบริหารการเงิน พัฒนานโยบายการให้สินเชื่อที่เหมาะสม และสนับสนุนการออมเงินแก่ครัวเรือนเริ่มต้นทำงาน จะสามารถเพิ่มความสามารถการก่อหนี้ให้สูงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินชาวนางค์อย่างยั่งยืน ควรเป็นการกำหนดโครงการและขับเคลื่อนโครงการ ดังนี้

1. โครงการให้ความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายอยู่ในระดับน้อย สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนด้านการใช้จ่าย การวางแผนด้านรายได้ และการวางแผนด้านการออม โดยการดำเนินโครงการอาจประสานขอความร่วมมือด้านวิทยากรจากเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหรือปราชญ์ชาวบ้าน

2. โครงการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับชาวนางค์ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพในภาพรวมของชาวนางค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับน้อยโดยเฉพาะ ความรู้เกี่ยวกับการทำนาในแต่ละช่วงฤดู ดังนั้น ชาวนางค์จึงควรพัฒนาตนเองในด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ โดยอาจจะไปขอข้อมูลและความช่วยเหลือด้านวิทยากรและเทคโนโลยีจากเกษตรจังหวัดหรือปราชญ์ชาวบ้าน

3. ระดับปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาพรวมของชาวนางค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะราคาข้าวที่รับซื้อในแต่ละช่วงมีราคาที่

ผันผวนไม่สามารถคาดการณ์ และปัจจัยการผลิตในการทำนามีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ค่าจ้าง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง จากผลการวิจัยส่วนนี้ ชาวนาควรมีการวางแผนอย่างรัดกุมและอาจทำการปลูกพืชหมุนเวียนตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามควรติดตามข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐหรือภาคเอกชน อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ประชาสัมพันธ์ผลงานการทำกิจกรรมในการปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำ เช่น ทางโทรทัศน์ท้องถิ่น สื่อโซเชียล เพื่อให้ประชาชนรับทราบและเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน อีกทั้งการจัดกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิก อปพร. ที่ประสบปัญหาต่างๆ เพื่อเป็นกำลังใจในการเป็นอาสาสมัคร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางหรือรูปแบบในการแก้ไขปัญหาหนี้สินชานนา เพื่อให้ นักวิชาการเกษตรหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชานนาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปถ่ายทอดสู่การปฏิบัติให้กับชานนาในพื้นที่ได้
2. จากการศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่การศึกษาในกลุ่มประชากรภายในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และในระดับประเทศ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการแก้ไขปัญหาหนี้สินชานนาในระดับประเทศได้
3. จากการศึกษาเป็นการศึกษาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามเพียงเท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดทำการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม หรือวิธีการอื่น ที่จะได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้งานวิจัยมีประโยชน์และคุณค่าทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาภรณ์ พรหมมิตร. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของคนวัยเริ่มต้นทำงานในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ [การค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- เกวรินทร์ ฤกษ์ดำเนินกิจ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ของบุคลากรเทศบาล บ้านบึง จังหวัดชลบุรี [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].
- ชญานี ชวะโนทย์, และสฤณี อาชวานันทกุล. (2562). ความพฤติกรรมและสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนที่มีปัญหาหนี้สิน [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรภัทร สุตะบุตร. (2561). การปรับตัวและคุณภาพชีวิตของชานนาในสังคมไทยปัจจุบัน [วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- ปทุมรัตน์ สนสุต, และคนอื่นๆ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินของเกษตรกรหมู่ที่ 7 บ้านท่าช้าง ตำบลทับผึ้งอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย [เอกสารประกอบการประชุม]. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัย

- เทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 "ราชมงคลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0", นครปฐม.
ปิยพร ท่าจีน, และคณะ. (2561). แนวทางการลดหนี้ที่ยั่งยืนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนาชัย
จังหวัดชัยนาท. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- พัทธ์ธีรา สมทรง. (2560). บทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมเพื่อทำให้ปัญหาทางการเงินของคนในชุมชนลด
น้อยลงผ่านการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการ
บริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระ
รัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี, 6(2), 146-155.
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). ครวัเรียนเกษตรไทยในวิกฤติโควิด-19.
<https://www.pier.or.th/abridged/2020/11/>
- ศดายุทธ์ ศรีนวล, และถวิล นิลใบ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหนี้สินของเกษตรกร: กรณีศึกษาชาวนาจังหวัด
ร้อยเอ็ด. วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย, 4(3), กันยายน-ธันวาคม.
- สำนักงานเกษตรอำเภอลาดบัวหลวง. (2566). แผนพัฒนาการเกษตร. สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- ศิริินภา โภคาพานิชย์, และสัญญา เคนาภูมิ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร อำเภอท่าบ่อ
จังหวัดหนองคาย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(พิเศษ), 192-201.